

Omnipotentia Dei quo modo ratione ostendatur.

24. In quarto argumento petitur, an divina omnipotentia, prout eam declaravimus, possit ratione naturali cognosci; nam aliqui Theologi absolute negant, Scotus, Gabriel, et alii, in 1, dist. 42. Nituntur autem quibusdam fundamentis in superioribus a nobis improbat, scilicet, quia non est evidens ratione naturali, Deum immediate concurrere ad omnes effectus causarum secundarum. Sed hoc et non est ad rem, quia nunc non agimus an efficiat, sed an possit efficere; et est falsum, ut supra, in disp. 22 de causis, visum est. Item argumentantur, quia ratione naturali non potest probari Deum posse creare. Item, quia juxta principia naturalia Deus agit necessario, quod repugnat omnipotentia. Sed utrumque assumptum est falsum. Majorem difficultatem habent quæ in quarto argumento tetigimus, quia non potest ratione naturali cognosci, posse Deum ordinem causarum naturalium invertere, aut sine illis quidquam agere, quod per eas juxta naturalem ordinem fieri debeat; et multo minus cognoscere potest alia mysteria naturam superantia esse possibilia per divinam potentiam.

25. Respondeo tamen dupliciter nos loqui posse de omnipotentia Dei, scilicet, formaliter solum, vel simul etiam materialiter. Cognoscere formaliter omnipotentiam Dei appello, cognoscere illam secundum præcisam rationem formalem ejus, nimirum, quatenus est potentia ex se habens efficaciam ad omne possibile, seu quod ex se non repugnat. Materialiter autem eam cognoscere erit, distincte cognoscere eam rationem ut applicatam ad singulos effectus, qui possunt per omnipotentiam Dei fieri. Priori modo verius existimo posse ratione naturali cognosci Deum esse omnipotentem. Nam rationes superius factæ sufficienter hanc veritatem demonstrare videntur, et tamen omnes ex solis principiis naturalibus procedunt. Et alia videri possunt in D. Thoma, 2 contra Gent., cap. 22 et sequentibus. Quam veritatem in eo sensu videtur attingisse Aristoteles, 6 Ethicor., cap. 2, approbans Agathonis carmina:

Hoc etiam ipse Deus soloque carere videtur, Infectum ut faciat, quod factum est, atque peractum.

In qua sententia confiteri videtur, Deum posse omne id quod non repugnat; imo solum vi-

detur excipere unum impossibile, scilicet, facere, ut præterita infecta sint; tamen sub illo intelligere possumus omnia, quæ similem contradictionem involvunt. Et ita interpretatur D. Thomas ibi Aristotelis sententiam, eam confirmans ratione superius tacta, quod potentia Dei est universalissima, habens pro objecto adæquato ens in quantum ens; et ideo solum illud ei subtrahitur, quod repugnat rationi entis; quale est illud tantum, quod implicat contradictionem. Sed de sententia Aristotelis plura inferius.

26. Posteriori autem modo non potest divina omnipotentia ratione naturali cognosci, ut recte probat ratio facta. Neque id mirum videri debet, quandoquidem etiam post fidei revelationem, de multis operibus seu effectibus dubitamus an tales sint, ut fieri repugnent per potentiam Dei absolutam; et (quod majori admiratione dignum est) etiam credendo, quædam supernaturalia mysteria facta esse a Deo, adhuc dubitamus an alia non multum dissimilia, et interdum minora fieri possint. Ut, credendo Eucharistiæ mysterium, sunt qui negent posse Deum constituere idem corpus in duobus locis proprio modo quantitativo; et sic de aliis. Multo igitur majori ratione, naturale lumen adjutorio fidei destitutum, etiamsi assequatur Deum esse omnipotentem, errabit facillime in particulari multa credendo esse impossibilia, quæ revera non sunt. Erit autem error materialis, id est, non ex falsa existimatione limitationis potentia divina, sed ex eo quod in objecto existimatur esse repugnantia, ubi non est.

27. In quo est magna differentia inter naturale ingenium per se sumptum, aut fide illustratum, duplici ratione. Primo, quia per ipsam fidem credimus multa esse facta a Deo, quæ fide destituti sine dubio existimarem esse impossibilia; præsertim mysterium Incarnationis et Eucharistiæ, et quæ illis annexa sunt. Secundo, quia illustratum per fidem circa quædam mysteria, ipsum naturale lumen nostrum, quasi concomitanter juvatur et roboratur, ut melius concipiat et penetret ipsa naturalia principia, et ideo intelligat multa esse possibilia Deo, quæ per se solum non potuisset concipere. Et ratio a priori est, quia lumen naturale imperfecte concipit naturas et proprietates rerum, et quid proprie pertineat ad essentias earum, et inseparabile sit ab eis, quid vero tantum sit annexum et conjunctum essentiis. Ut, verbi gratia, ratio naturalis per se sola non comprehendit es-

sentiam accidentis, et ideo fortasse existimaret non posse accidens sine subjecto conservari, quia putaret actualem unionem et dependentiam a subjecto esse illi essentialem; fide autem illustrati agnoscimus actualem unionem non esse essentialis, ideoque posse separari. Quia vero nondum credimus factam similem separationem materiæ a forma, adhuc multi dubitant, vel etiam credunt, dependentiam ejus esse a forma omnino essentialis, ideoque non posse separatam ab illa conservari; quanquam qui melius ex creditis philosophantur, non dubitent hæc et multo majora opera esse Deo possibilia.

28. Ex his ergo facile est respondere ad ea quæ inferuntur in quarta objectionem, negando posse solo lumine naturali cognosci, omnia mysteria supernaturalia ibi numerata esse possibilia; nam possent facile existimari ex sei involvere repugnantiam et contradictionem. Ut, verbi gratia, partus virginis, integra manente virginitate, crederetur repugnans, quia sequeretur, corpora quanta non esse quanta, utpote se penetrantia in eodem loco; quod adeo apparet difficile humano intellectui, ut etiam post fidei illustrationem existimaverit Durandus, fieri non posse ut duo corpora se penetrent in eodem loco, sed partum Virginis aliter esse factum, scilicet transiliendo ad locum distantem, sine transitu per medium; in quo quidem erravit; ejus tamen error indicat difficultatem mysterii, et quantum distet a naturali lumine ingenii humani. Et hæc doctrina potest ad alia mysteria et exempla adducta accommodari, quamvis fortasse non ad omnia.

Probari possit ratione Deum aliquid supra naturam operari posse.

29. Adhuc enim inquiri potest, an saltem in communi cognosci possit lumine naturæ, Deum posse aliquid supernaturale facere, seu præter naturas rerum. Quod dubium latissimum est, et magna ex parte Theologicum; quare, ut breviter expediamus illud in propriis metaphysicæ terminis, supponamus Theologorum distinctionem, qui dicunt quædam esse supernaturalia quoad substantiam, seu tam in fieri quam in esse; alia vero quoad modum, seu in fieri tantum. Prioris generis sunt imprimis qualitates omnes, quæ nulli creaturæ possunt esse connaturales, ut gratia, lumen gloriæ, etc. Deinde omnes modi essendi, qui in facto esse non possunt con-

naturales rebus quibus communicantur, ut unio hypostatica, modus existendi corporis Christi in Eucharistia. Et de his omnibus existimo certum, non posse cognosci lumine naturæ, quod Dei omnipotentia ad illa se extendat; quod a fortiori probant omnia quæ in hac responsione ad quartam objectionem dicta sunt. Unde si humanum ingenium solo lumine naturæ discurreret, vel nunquam incideret in similes quæstiones de impossibilitate horum mysteriorum, quia etiam in notitiam apprehensivam eorum non deveniret; vel certe si, audiendo aliquid, vel alio casu in eas incideret, existimaret inesse repugnantiam et contradictionem, vel ad summum si aliquis esset nimium prudens et cordatus, intelligeret se non posse de illis rebus judicium ferre. Quia in natura non sunt ulla principia quæ directe ostendant in his rebus non esse repugnantiam; nec etiam sunt aliqua quæ sufficienter repugnantiam ostendant.

30. In posteriori ordine sunt illi effectus, qui in termino seu facto esse sunt naturales, fiunt autem a Deo modo præternaturali, ut dare visum cæco; et in hoc ordine est resurrectio mortui præcise sumpta quoad naturalem vitam, et generatio hominis ex femina sine opera viri. Et in his adhuc observare oportet, in modo illo supernaturali faciendi tales effectus, interdum nihil aliud esse, nisi quod sola divina virtute et imperio fiunt; aliquando vero adjungi aliquem alium modum aliunde superantem naturas rerum creaturarum, ut quod Deus voce hominis hominem resuscitet, aut quod per aquam, verbi gratia, aliquid efficiat in anima, aut quod per ignem cruciet spiritum. Et quoad hunc modum posteriorem, etiam existimo certum non posse talem modum supernaturalem cognosci ut possibilem lumine naturæ; quia, licet respectu termini sit tantum supernaturalis in fieri, tamen respectu ipsiusmet actionis est ita supernaturalis, ut non possit esse ullo modo connaturalis illa actio creaturæ, seu proximo principio, a quo procedit. Quidquid autem hujusmodi est, non potest solo lumine naturæ cognosci ut possibile, eadem ratione, quia neque alia supernaturalia quoad substantiam cognosci possunt, quia illa actio secundum suam rationem et speciem dici potest quoad substantiam supernaturalem.

31. *Dubium de supernaturalibus solum quoad modum quo fiunt. — Aliquorum sententia. — Aliorum sententia. — Tota ergo quæstio revocatur ad eos effectus qui in se*

naturales sunt, et a Deo solo modo extraordinario fiunt. Qui effectus adhuc sunt duplices, quidam qui possent fieri cursu naturalium causarum, ut, verbi gratia, generatio hominis, effectio luminis, pluviae, venti, etc. Alii sunt, qui jam non possunt fieri cursu naturalium causarum, ut illuminatio caeci, resurrectio mortui, etc. De prioribus praecipue disputant quaestionem Ocham, Scotus, et alii supra. Et in eo sensu definiunt, non posse omnipotentiam Dei naturaliter cognosci, id est, posse Deum per seipsum solum efficere hos effectus sine interventu causarum secundarum. Qui a fortiori id dicent de posterioribus effectibus, et, ut dixi, praecipue fundantur in eo quod, juxta philosophiam, Deus agit ex necessitate naturae. Quod fundamentum eversum a nobis est. At vero Sonc., lib. 12 Metaph., quaest. 18, distinctione utitur; ait enim potentiam divinam posse considerari, aut in sensu diviso, aut in sensu composito. Sensus divisus, quantum ex eo colligi potest, est consideratio potentiae divinae secundum se, et ante omnem determinationem; sensus autem compositus est, si consideretur illa potentia, ut jam necessitate naturae determinata ad producendum hoc universum, et hanc causarum connexionem. Priori modo, ait, Deum ex se posse efficere hos effectus sine causis secundis, hocque naturali ratione cognosci posse. Imo addit, Aristotelem id cognovisse, quod non probat aliquo ejus testimonio. Rationes vero, quas adducit, potissime fundantur in infinitate potentiae divinae. Et quidem supposita infinitate simpliciter talis potentiae, ut a nobis probata est, optima est illatio, quam supra variis modis deduximus ac declaravimus. An vero Aristoteles in eo sensu cognoverit infinitatem potentiae divinae, non mihi satis constat; illud tamen certo scio, non satis illam probasse, ut supra visum est.

32. Posteriori autem modo negat Soncinas, juxta sententiam Philosophi, Deum posse immutare ordinem et connexionem causarum naturalium, aut quicquam agere nisi mediantibus illis; quia divina potentia naturaliter jam determinata fuit ad producendum hunc ordinem rerum et causarum, quem immutare non potest nisi ipsa mutetur. Unde Aristot., 2 Metaph., text. 8, ait hunc ordinem causarum esse essentialem seu immutabilem. Potestque haec doctrina declarari ex alia, quam Theologi tradunt, distinguentes potentiam Dei in ordinariam et absolutam, ut est apud

D. Thom., 1 p., q. 25, art. 5, ad 1. Potentiam absolutam vocant potentiam Dei secundum se sine ulla alia suppositione, vel determinatione voluntatis, et sine ullo respectu ad naturas rerum vel alias causas. Potentia vero ordinaria duobus modis exponitur: primus est, ut potentia ordinaria dicatur ipsamet potentia Dei prout habet adjunctam scientiam et voluntatem, qua Deus decrevit hos effectus et non alios facere, cujuscumque ordinis sint, id est, sive naturalis, sive supernaturalis. Alio modo et magis usitato potentia ordinaria dicitur ipsa potentia Dei, prout operatur secundum communes leges et causas quas in universo statuit. Et juxta hanc posteriorem explicationem multa facere potest Deus secundum potentiam ordinariam, quae nunquam facit; juxta priorem vero ea tantum dicitur posse facere secundum ordinariam potentiam, quae aliquando facturum est. Et juxta illam oppositionem potentia ordinaria includit sensum compositum, quem Soncinas dicebat, absoluta autem divisum. Unde perinde est ac si diceretur, ratione naturali cognosci Deum posse immediate et per se solum facere illos effectus de potentia absoluta, non tamen de potentia ordinaria, id est, quae ad actum sit aliquando reducenda.

33. *Auctoris opinio.* — Verumtamen haec distinctio Soncinatis mihi non probatur, quia tota fundatur in hoc, quod Deus agit ex necessitate naturae, et quod non potest mutare ordinem causarum naturalium in aliquo effectu, nisi ipse in se mutetur: utrumque autem est falsum, et contra rationem naturalem, quidquid sit de mente Aristotelis, quod supra visum est. Deinde in illis duobus membris, prout a dicto auctore explicantur, inveniuntur tam aperta repugnantia, ut nullo modo simul possint ratione naturali persuaderi, et fere incredibile sit, Aristotelem utrumque simul sensisse. Nam si potentia Dei, secundum se spectata, potens est ad hos effectus et alios, et ad operandum cum his causis, et sine illis, quo modo potest esse natura sua determinata ad hos effectus et non alios, et ad agendum mediantibus his causis, et non alio modo? Revera haec est contradictio, nam potentia de se propensa est et indifferens ad omnes hos effectus. Item, quia si ex se determinatur ad agendum hos et non illos, superflua et impertinens est talis potentia ad alios effectus, cum intrinseca necessitate et determinatione ad nunquam faciendos illos. Unde hic sensus compositus longe diversus est ab

illo, quem D. Thomas, citato loco, insinuat, declarando potentiam ordinariam. Nam hic sensus compositus dicitur esse per determinationem intrinsecam ipsi potentiae, et omnino necessariam ac connaturalem, et ideo hic sensus compositus destruit divisum, quia talis determinatio revera non est aliud quam limitatio talis potentiae ad hos tantum effectus. Alter vero sensus compositus est per determinationem liberam voluntatis, quae optime admittit absolutam potentiam ad aliud, quia simpliciter posset Deus non determinare suam potentiam ad hos effectus, sed ad alios, quamvis in determinatione semel facta, immutabilis perseveret, et ideo in sensu composito non possit aliter operari.

34. Dicendum ergo censeo, posse ratione naturali cognosci Deum absolute esse potentem ad faciendum sua sola virtute omnes effectus, quos per causas secundas operatur, quatenus in eis pura efficientia intervenit seu consideratur. Quod ideo dico, quia si aliud genus causalitatis formalis vel materialis aliunde adjungatur, ex eo capite ignotum esse poterit lumine naturali, an talis effectus possit fieri sine causa secunda, propter imperfectionem quam tales causae includunt, et quia sunt magis intrinsecae, ideoque magis obscurum est, magisque praeter naturam, quod per aliud genus causae suppleantur. Hujus rei exempla cerni possunt in actibus vitalibus, et in aliquibus propriis passionibus valde intrinsecis, et similibus. Quibus omnis, stando in pura efficientia, evidens esse censeo, posse Deum et immutare ordinem causarum naturalium, et effectus earum sine illis producere. Primum patet ex libertate Dei, cujus arbitrio omnia facta sunt et conservantur; et utrumque est notum naturae lumine. Unde, sicut ab aeterno statuit res facere tali tempore, et ideo id facit sine sui mutatione, ita potuit statuere eas conservare solum usque ad tale tempus, et prout ipsi placuit; ergo sine sui mutatione potest absolute hunc ordinem immutare. Et hoc est quod dixit August., 26 cont. Faust., cap. 3, et ex illo D. Thomas, 1 p., q. 105, art. 5, *Virtutem divinam non subdi ordini causarum, sed eum votius habere sibi subjectum.* Quod dictum non solum creditum est, sed etiam ratione naturali evidens, quia hoc pertinet ad perfectum dominium Dei; quod necessario consequitur ad infinitam perfectionem Dei, et omnipotentiam cum libertate conjunctam. Secundum etiam optime probatur ex infini-

tate omnipotentiae Dei, et ex ratione supra tractata, quod virtus integra efficiendi respectu ejuscumque effectus dicit perfectionem simpliciter, quia efficere ut sic nullam habet admistam imperfectionem, et ideo formaliter reperitur in Deo, et non tantum eminenter seu remote. Adde, contra hanc veritatem, et hanc demonstrationem, nullam esse, vel apparentem rationem naturalem, quae probet hoc esse impossibile.

35. Hinc ulterius dico, ratione naturali cognosci posse, Deum esse potentem ad efficiendos effectus in se naturales, qui secundum speciem suam possent per causas naturales fieri, quamvis in individuo sint in eo statu, in quo jam non possent per hujusmodi causas fieri, quales sunt resurrectio mortui, praecise quoad naturam, et seclusis donis gratiae, de quibus late dixi in 2 tom. tertiae partis, disp. 44, sect. 8. Et ratio breviter est, quia in hoc effectu nullum est vestigium repugnantiae aut contradictionis, neque etiam in ipsa actione; nam, licet non sit debita naturae, nec sequi possit ex ordine causarum naturalium, et hoc respectu supernaturalis dicitur, tamen, respectu divinae omnipotentiae, tam proportionata est illi sicut creatio, et ex parte termini non requirit aliam potentiam praeter non repugnantiam, nam, hoc ipso quod res non repugnat, est apta dependere a Deo per quaecumque actionem consentaneam divinae potentiae. Quod principium est valde notandum, et fit evidens ex dictis de omnipotentia Dei et objecto ejus; nam illa omnia fundata sufficienter sunt in principiis naturalibus. Et ex illis evidenter sequitur, si res quae fit, naturalis est, ut hic esse supponitur, et in actione seu modo quo a Deo solo fieri dicitur, non intervenit specialis repugnantia et contradictio, Deum posse illam efficere tali modo, sive talis actio sit resurrectio, sive illuminatio caeci, sive quaelibet alia similis.

36. Hinc rursus addo, ratione naturali cognosci posse Deum esse potentem ad producendos effectus alios, praeter eos qui produci possent a causis naturalibus hujus universi, tam secundum speciem quam secundum individua. Probatur ex principiis supra demonstratis: ostensum est enim Deum posse creare; item potentiam ejus esse infinitam simpliciter, etiam in latitudine objecti; item operari libere. Ex his autem principiis evidenter sequitur, posse facere alias res, praeter eas quae sunt in universo, et quae in virtute cau-

sarum ejus continentur. Atque ita fit ut distinctio etiam illa potentiae Dei in absolutam et ordinariam intra limites rationis naturalis locum habeat. Quamvis enim naturalis ratio non possit cognoscere totam latitudinem (ut ita dicam) potentiae absolutae, ut supra visum est, cognoscit tamen potentiam Dei ex se ad plura extendi, quam de facto operetur, vel operari decreverit, vel quam mediis causis naturalibus universi operari possit. Cognoscit item, hanc limitationem (ut sic dicam) vel determinationem potentiae divinae absolutae ad modum operandi secundum ordinariam potentiam, non convenire Deo ex necessitate naturae, sed ex arbitrio suae voluntatis. Ex quo ulterius potest ratiocinari, interdum posse Deum praeter ordinariam potentiam de facto operari, loquendo de ordinaria potentia in secundo sensu supra exposito, id est, non prout includit sensum compositum divinae determinationis, sed prout dicit modum operandi per naturales causas, et secundum leges earum. Potest enim Deus ab aeterno decrevisse aliter interdum operari. Quae potestas necessario colligitur ex principiis positis, quamquam quod interdum ita operetur, non satis possit ratione naturali demonstrari. Cum autem dicimus (quod semel pro tota hac materia animadversum volumus), haec omnia posse ratione naturali cognosci, loquimur quantum est ex parte objecti, ac naturalium principiorum, et veritatum quae in eis continentur, praesertim sigillatim de qualibet earum; nam ex parte subjecti, id est, ipsius hominis, et ex difficultate ac morositate, qua de his rebus philosophatur, et ex impedimentis quae in inquirendis et inveniendis his veritatibus patitur, saepe deficit in eis intelligendis, et licet singulas possit assequi, non tamen omnes sine speciali gratia Dei. Unde etiam fit ut illuminati nunc seu roborati lumine fidei multas ex his veritatibus intelligamus, ut contentas in principiis naturalibus, quas forlasse non assequeremur, si in pura ratione naturali philosopharemur. Ita enim acutissimis etiam philosophis lumine fidei carentibus accidisse, perspectum est.

Potentia quomodo distinguatur a scientia et voluntate in Deo.

37. Quarto principaliter dicendum est hanc divinam potentiam non esse aliud in re, quam ipsam divinam essentiam, scientiam et voluntatem, ratione tamen ab eis distingui. Haec

assertio quoad priorem partem est evidens ex dictis in superioribus; ostensum est enim in Deo nullum esse accidens, neque ullam in re ipsa compositionem; ergo potentia ejus non potest esse accidens ejus, neque in re ab ipso distingui; alioqui cum in ipso sit, faceret cum eo compositionem. Ex quo fit, ut in re etiam non sit aliquid distinctum a scientia et voluntate, cum scientia ejus et voluntas non sint aliud ab essentia Dei. Ac denique omnes haec perfectiones sunt de essentia substantiae divinae, ut in superioribus visum est.

Tractatur opinio, quod scientia sit ipsa potentia operans per imperium.

38. Sed de distinctione rationis movetur quaestio a Doctoribus, quae necessaria est ad explicandum formaliter ac praecise quid sit potentia Dei. In qua re quidam sentiunt, Deum immediate causare res ad extra per scientiam suam. Qui consequenter aiunt potentiam, etiam secundum rationem, esse ipsam scientiam, sub diverso tamen respectu significatam; nam scientia dicitur solum ut est cognitio; potentia vero ut est causa seu principium actionis ad extra. Quae sententia duobus modis declarari solet. Prior (atque adeo prima sententia absolute) est, intellectum divinum, praeter actum cognitionis rerum creaturarum, qui est quasi speculativus, habere actum practicum imperii, qui in Scriptura explicari solet illis verbis, *fiat lux, fiat firmamentum*, etc. Quo actu immediate exequitur voluntatem, qua decernit aliquid facere, sicut homo imperando famulo, facit ut exequatur voluntatem suam. Deus autem in rerum effectione non imperat aliis ut ministris, sed imperat rebus ipsis, ut in lucem prodeant, juxta illud Psal. 149: *Ipse dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt*. Atque ita fit ut intellectus, quatenus ad ipsum imperare pertinet, teste D. Thoma, 1. 2, q. 17, sit ipsa potentia, qua Deus producit res ad extra, ipsum autem imperium sit actualis effectio ex parte Dei.

39. Fundamentum opinionis (in ratione stando) solum est, quia hic modus agendi videtur perfectissimus, et maxime consentaneus naturae intellectuali. Operatur enim Deus, ut saepe dictum est, per intellectum et voluntatem. Haec autem duae facultates in nobis ita sunt subordinatae, ut, licet in ordine intentionis seu effectiois internae, intellectus antecedit et moveat voluntatem, tamen in

executione et actione externa voluntas antecedit, eligendo et decernendo quod faciendum est, intellectus vero subsequatur imperando executionem; ergo secundum rationem eundem ordinem servant in Deo. Est tamen differentia, quia in nobis imperium est imperfectum, et inefficax ad physicam executionem, et ideo solum moraliter movet, indigetque aliis ministris vel potentiis proxime exequentibus. Dei autem imperium est perfectum, et ideo per seipsum est efficax, ut per se ac immediate executioni mandetur quod imperat.

40. *Judicium de praecedente sententia.*—Haec autem opinio probari non potest, nam in intellectu nullus potest intelligi actus, etiam ordinatus ad opus per modum impellentis seu applicantis ad ipsum opus, nisi talis actus sit vel judicium aliquod, si sit respectu ipsiusmet imperantis, vel aliqua locutio, si sit respectu aliorum; nam praeter haec duo, quidquid in intellectu fingitur tanquam impulsio ad opus, et sine causa vel ratione fingitur, et intelligi ac explicari non potest quale illud sit. Nam in intellectu concipi non potest actus, nisi per modum cognitionis apprehensivae aut judicativae; est enim essentialiter et adaequate cognoscitiva potentia, et ideo non potest in eo intelligi imperium, nisi aut per modum absoluti iudicii, si sit ad seipsum, aut per modum iudicii ordinati ad alios, si imperium ad alios referatur, ut latius in prima secundae, et in scientia de anima explicatur. Divinum ergo imperium, quod dicitur subsequi decretum liberum divinae voluntatis de rebus faciendis et exequi illud, vel intelligitur referri immediate ad ipsum Deum, ita ut intelligatur Deus sibi imperans ut creet, sicut homo sibi imperat ut ambulet; vel referri immediate ad creaturas, quibus Deus imperat ut sint. Primum non potest dici consequenter juxta illam sententiam, tum quia tale imperium non erit immediata ratio agendi ad extra, sed erit quasi applicatio efficax, qua Deus se, vel potentiam suam applicat ad opus, sicut, quando homo sibi imperat motum, imperium est applicatio efficax ad motum, non proximum principium illius. Tum etiam quia post decretum liberum non potest in intellectu divino consequi aliquis actus ejus, qui versetur immediate circa ipsummet Deum, vel res ejus, nisi vel cognitio, qua cognoscit se hoc jam decrevisse, vel iudicium, quo iudicat sibi omnino esse agendum quod decrevit, nec posse jam aliud

fieri; quod iudicium si quis imperium vocare voluerit, de voce non contendam, quamvis sit satis metaphorica respectu Dei. Nemo tamen probabiliter cogitare potest, illam cognitionem vel iudicium esse proximam rationem per quam Deus extra se agit, cum proxime solum versetur circa decretum liberum ipsius Dei, et circa immutabilitatem et efficaciam ejus. Praeter hunc autem actum non potest fingi aut intelligi in divino intellectu aliquis alius actus posterior secundum rationem, quam decretum liberum voluntatis de rebus ad extra producendis, qui habeat rationem imperii Dei ad seipsum, quo practice applicet se vel suam potentiam ad opus, quia nec declarari potest qualis sit talis actus, aut quid per illum cognoscatur aut iudicetur, aut quae sit necessitas ejus, cum Deus per voluntatem suam sibi cognitam et manifestatam sufficienter applicetur ad opus.

41. Quod si altera pars eligatur, nimirum, illud imperium immediate ordinari ad creaturas ipsas producendas, primum id dici non potest de imperio in sensu proprio, sed tantum in metaphorico. Nam creaturae, ut educuntur de non esse ad esse, non sunt capaces proprii imperii, quod maxime patet in inanimatis. Est autem idem in omnibus etiam intelligentibus, quia, ut terminant creationem, non exercent actum intelligendi, neque id est per se necessarium ut creentur, ut ex se est evidens; imo necesse est ut terminare creationem antecedit actum intelligendi, saltem ordine naturae. Imperium autem proprie dictum ordinatur ad intelligentem ut sic, quod patet ex suo correlativo; imperio enim proprie dicto respondet obedientia; obedientia autem proprie dicta tantum est in rebus intelligentibus. Accommodantur autem haec, scilicet, imperium et obedientia, per quamdam imperfectam, et quasi materialem participationem quibusdam brutis, quatenus ex consuetudine quadam percipere possunt signa, quibus imperium seu motio intimatur. Per metaphoram vero dicuntur creaturae obedire Deo, quando esse incipiunt, vel recipiunt ex efficacia Dei, et ad nutum voluntatis ejus, quia ita se gerunt ac si intelligerent, et ad nutum obedirent. Unde e converso, Deum imperare creaturis ut fiant, nihil aliud est quam ad nutum voluntatis suae efficaciter illas procreare. Quocirca per illud locutionis genus non explicatur aliquis actus proprius intellectus Dei loquentis ad creaturas, sed metaphorice declaratur efficacia divinae po-